

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РОЗВИТОК ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-
СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Освітньо-наукова програма “Політологія” :
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Спеціальність 052 Політологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від “26” вересня 2020 р.

м. Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Розвиток партійних систем в країнах Центрально – Східної Європи
Рівень вищої освіти	Третій (Phd)
Викладач (-і)	Климончук В. Й.
Контактний телефон викладача	+380978913643
Е-mail викладача	Vasyl.klymonchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Цикл професійної підготовки, вибіркові дисципліни, теоретична підготовка
Обсяг дисципліни	3 – кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	Нур–awdm-cby
Консультації	
2. Анотація до курсу	
Дисципліна забезпечує набуття студентами знань у галузі політології в цілому та партійних систем в країнах Центрально – Східної Європи зокрема підготовку до професійної та самостійної діяльності, формування знань , умінь та навичок в організації та проведенні освітнього процесу, зрілої та творчої особистості, громадянської позиції та готовності до професійної трудової діяльності.	
3. Мета та цілі курсу	
Метою вивчення навчальної дисципліни « Розвиток партійних систем у країнах Центрально-Східної Європи » надати студентам теоретичні та практичні знання щодо особливостей формування, структурування партійних систем у країнах Центрально-Східної Європи.	
4. Компетентності	
Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:	
1) загальних компетентностей:	
<ul style="list-style-type: none"> – здатність рецензувати публікації та презентації, а також брати участь у міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою власну дослідницьку позицію (ЗК-1); – здатність визначати відповідні завдання та окреслювати їх таким чином, щоб просувати та трансформувати наукові знання та розуміння (ЗК-2); – здатність організувати набуття теоретичних та практичних навичок, скеровуючи зусилля і об'єднуючи результати різних досліджень, представляючи остаточний результат до визначеного кінцевого терміну (ЗК-5); – співпраці в місцевому та міжнародному середовищі, щоб завершити спеціальні завдання, пов'язані з дисципліною (збір та опрацювання даних, розвиток аналізу, представлення та обговорення результатів). (ЗК-6); 	
2) професійних компетентностей:	
<ul style="list-style-type: none"> – глибокі обґрунтовані знання політичних процесів та міжетнічних і міжцивілізаційних взаємин; детальні знання спеціальної області дослідження в поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної політологічної області дослідження (ПК-1); 	

- знання ресурсів (включаючи ті, що базуються на ІКТ), доступних для дослідження в спеціальній політологічній області та суміжних областях (ПК-3);
- здатність знаходити, відбирати, контекстуалізувати та інтерпретувати значні обсяги документального, монографічного та нормативно-правового матеріалу.
- (ПК-4);
- здатність планувати та на основі дослідження робити внесок до політологічних знань, пов'язаних з важливою задачею, що відповідає якості матеріалів для друку (ПК-5);
- розуміння та здатність застосовувати на практиці принципи спільного дослідження в політології і поведінкових науках (ПК-6);
- здатність володіти інформаційно-комунікаційними технологіями та методичними основами їх застосування в освітньо-науковій політологічній діяльності; впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для розв'язання освітньо-наукових політологічних завдань, моделювання, моніторингу та опрацювання результатів політологічних досліджень (ПК-7).

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу у подальшому орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку сучасних партійних систем країн Європейського Союзу.

5. Результати навчання

здатність використовувати облікову інформацію з архіву, бібліотечні каталоги та найновіші ІКТ-ресурси, щоб локалізувати джерела та документальний матеріал, корисний для свого власного дослідження.

здатність планувати оригінальний вклад на основі дослідження політологічних знань, пов'язаних з важливою задачею, який є відповідної якості для друку.

знання основних можливостей наукової співпраці для поведінкових наук, презентуючи критичний звіт про принаймні одну важливу програму, визначаючи позитивні/негативні аспекти своєї власної області дослідження.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	11
семінарські заняття / практичні / лабораторні	8
самостійна робота	52

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
3	052 -політологія	2	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Етапи історичної інституціоналізації політичних партій	лекція	3,5,6,18,33інтернет-ресурси	2		
Етапи історичної інституціоналізації політичних партій	семінар	3,5,6,18,33інтернет-ресурси	2	5	

Сім'ї політичних партій країн Центрально – Східної Європи	лекція	3,5,6,10інтернет-ресурси	2		
Сім'ї політичних партій країн Центрально – Східної Європи	семінар	3,5,6,10інтернет-ресурси	4	5	
Міжнародні об'єднання політичних партій	лекція	4,7,21,24,4310інтернет-ресурси	4		
Емпіричні методи дослідження політичних партій і партійних систем	лекція	3,5,8,9,10інтернет-ресурси	2		
Емпіричні методи дослідження політичних партій і партійних систем	семінар	3,5,8,9,10інтернет-ресурси	2	5	
Формування партійних систем та основні чинники впливу на партогенез	лекція	5,13,16,34,10інтернет-ресурси	2		
Формування партійних систем та основні чинники впливу на партогенез	семінар	5,13,16,34,10інтернет-ресурси		5	
Особливості формування та функціонування партійних систем у країнах Центрально-Східної Європи	лекція	3,7,18,20,24інтернет-ресурси	2		
Особливості формування та функціонування партійних систем у країнах Центрально-Східної Європи	семінар	3,7,18,20,24інтернет-ресурси	2	5	
Виборчі системи країн Центрально-Східної Європи	лекція	3,5,6,8,9,14,23;інтернет-ресурси	4		
Виборчі системи країн Центрально-Східної Європи	семінар	3,5,6,8,9,14,23;інтернет-ресурси	2	5	
Електоральні процеси в країнах Європейського	лекція	3,5,6,8,9,14,25;інтернет-ресурси	2		

Союзу та їх вплив на конфігурацію партійних систем (2016–2019 рр.)					
Електоральні процеси в країнах Європейського Союзу та їх вплив на конфігурацію партійних систем (2016–2019 рр.)	семинар	3,5,6,8,9,14,25;інтернет-ресурси	2	5	
Модульна контрольна робота			2	5	
7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу					
Вимоги до письмової роботи		<p>Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.</p> <p>Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.</p> <p>Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.</p> <p>Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних тенденцій розвитку партійних систем країн Центрально-Східної Європи. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.</p> <p>Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.</p>			
Семінарські заняття					
Умови допуску до підсумкового контролю		<p>Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.</p> <p>Відповідно до <i>«Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»</i> (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «ПНУ» № 799 від 26 листопада 2019 року.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями: оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує</p>			

студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку « добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні

	<p>завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.</p> <p>оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:</p> <ul style="list-style-type: none"> - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер. <p>оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань. <p>оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:</p> <ul style="list-style-type: none"> - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.
--	---

8. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 і Положення 2. Політика курсу «Розвиток партійних систем у країнах Центрально-Східної Європи» передбачає прездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізньєнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, які слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат, виконати творчу роботу). Негативні оцінки «1» та «2» підлягають відпрацюванню. У випадку невиконання студентами вищеозначених вимог, запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) студент буде недопущений до здачі підсумкового контролю(у разі якщо він не відпрацює пропущені заняття і не виконає обов'язкову навчальну програму). Якщо студент не ліквідував заборгованість і не набрав мінімум 50 балів, він буде спрямований на повторне вивчення навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендовані підручники

1. Голосов Г.В. Сравнительная политология: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / Г. В. Голосов – Изд-во Европ. ун-та в С.-Петербурге, 2001. – 368 с.
2. Исаев Б. А. Теория партий и партийных систем: Учебное пособие для студентов вузов / Б. А. Исаев. – М.:Аспект Пресс, 2008. – 367 с
3. Обушний М. Партологія: Навчальний посібник / М. Обушний, М. Примуш, Ю. Шведа / За ред.. М. І. Обушного. – К.: Арістей, 2006. – 432 с.
4. Политические системы современных государств: Энциклопедический справочник: в 4 т. – Т. 1: Европа / МГИМО (У) МИД России, ИНПО; гл. ред. А. Торкунов, научн.

- Ред. А. Мельвиль, отв. Ред. М. Миронюк. – М.: ОАО «Московские учебники и Картолитография», 2009. – 616 с.
5. Політичні партії: теорія та функціональні практики. Навчальний посібник Луганськ, 2014. 300 с.
 6. Примуш М. Політичні партії: історія та теорія. Навчальний посібник / М. Примуш. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 416 с.
 7. Теория и методы в современной политической науке: Первая попытка теоретического синтеза / под. ред. С. У. Ларсена; [пер. с англ. Е. А. Жуковой]. – М.: РОССПЭН, 2009. – 751 с.
 8. Шведа Ю. Партії і вибори: енциклопедичний словник / Ю. Шведа. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 750 с.
 9. Шведа Ю. Політичні партії у виборах: теорія і практика виборчої кампанії: нав.-мет. посіб. / Ю. Шведа. – К.: Знання, 2012. – 373 с.
 10. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем: Навч. посібник / Ю. Шведа. – Львів: Тріада плюс, 2004. 528 с.

Монографії, наукові статті

1. Авксентьев А. Сучасна теорія голосування в контексті українських електоральних трансформацій. *Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01. – теорія та історія політичної науки.* Харків, 2017. 274 с.
2. Ашихмина Я. Концептуальное осмысление понятия «электоральный цикл» на материале исследований политических трансформаций в Российской Федерации в 2013–2014 гг. *ПОЛИТЕКС.* Том 1. № 4. С. 68–81.
3. Бадаева А. Ультраправые в Западной Европе: на пределе возможностей. *Международная экономика и международные отношения.* 2018. № 2. С. 37–46.
4. Байковський Б. Регіональні та регіоналістські партії у політичному просторі Європи / Б. Байковський, З. Зінько // *Грані.* – 2013. – №6. – С. 144–149.
5. Балашова О. Дослідження партійної системи через призму кількісної методології. *Політичне життя.* 2018. № 2. С.5–13.
6. Бунь В. Вплив інституційних факторів на електоральний вибір. *Формування органів влади як результат виборчого процесу 2006: Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції.* Львів: ЦПД ЛНУ ім.І.Франка, 2006. С.22–28.
7. Вайнштейн Г. Трансформация западноевропейского политического ландшафта и институционализация антисистемной политики. *Мировая экономика и международные отношения.* 2018. Том 62 (№ 5). С. 17–28.
8. Вайнштейн Г. Евроскептицизм: новый фактор европейской политике. *Мировая экономика и международные отношения.* 2015. № 8. С.40–48.
9. Вайнштейн Г. Европейский популизм в конце 2010-х. *Мировая экономика и международные отношения.* 2018. № 3. С.29–38.
10. Волгов М. Багаторівневі політичні партії та тренд децентралізації: теоретичний аспект у сучасному англomовному науковому дискурсі. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України.* 2013 . № 6 (68). С.198–207.
11. Грибовский В. Правый популизм: особенности политического феномена. *Научно-аналитический вестник ИЕ РАН.* 2019. № 1. С. 61–64.
12. Голосов Г. Фрагментация партийных систем: новый метод измерения и его применение к результатам выборов российских региональных законодательных собраний (2003–2008). *Электоральное пространство современной России. Политическая наука: Ежегодник 2008.* М.: РОССПЭН, 2009. С. 9–27.
13. Голосов Г., Григорьев В. Национализация партийной системы: российская

- специфика. *Политическая наука*. 2015. №1. С.128–156.
14. Электоральные процессы в Европейском Союзе (середина второго десятилетия XXI века). Москва: Институт Европы, 2016. 116 с.
 15. Кодекс належної практики у виборчих справах. Керівні принципи та пояснювальна доповідь, ухвалені Венеціанською комісією на 52-й сесії (Венеція, 18-19 жовтня 2002 року), Європейська комісія за демократію через право, CDL-AD (2002) 023 rev. URL: [http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD\(2002\)023rev-ukr.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD(2002)023rev-ukr.pdf).
 16. Кюнле С., Стейн К. Мажоритарные избирательные системы ведут к появлению двухпартийных систем. Теория и методы в современной политической науке: Первая попытка теоретического синтеза / под. Ред. С.Ларсена. М.: РОССПЭН, 2009. С.106–128.
 17. Любарев А. Избирательные системы: российский и мировой опыт. М.: РОО «Либеральная миссия», 2016. 632 с.
 18. Литвин В. Інституційно-процесуальні та політико-поведінкові атрибути і різновиди напівпрезидентської системи правління: порівняльний аналіз на прикладі країн Європи. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути і процеси*. Львів, 2018.815 с.
 19. Липсет С., Роккан С. Структуры размеживаний, партийные системы и предпочтения избирателей. Предварительные замечания. *Политическая наука: Социально-политические размеживания и консолидация партийных систем*. 2004. № 4. С. 204–235.
 20. Остапець Ю., Гайданка Є., Ключкович А. Марадик Н. Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України. Серія «Studia Regionalistica» / № 8; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Агенція досліджень регіонального соціуму «Карпатія». Ужгород: ПП Данило С. І., 2014. 256 с.
 21. Остапець Ю., Манайло-Приходько Р. Типові чи девіантні: розрахунок евклідової відстані для аналізу особливостей регіонального голосування в Україні на парламентських виборах 1998–2014 рр. // *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції Чернівці, 17 квітня 2018 р.* – Чернівці: Букрек, 2018. – С.70–83 (272 с.).
 22. Остапець Ю., Лешанич М. Націоналізація чи регіоналізація: розрахунок індексу націоналізації для аналізу гомогенності голосування українських виборців за результатами парламентських виборів 1998–2014 рр. *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Чернівці 14 травня 2019 року*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. С.26–32.
 23. Остапець Ю. Вплив парламентських виборів 2013–2016 рр. на конфігурацію партійних систем країн Вишеградської четвірки // *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць*. – Випуск 1 (18) / ред.кол.: І.В.Артьомов (голова) та інші. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2017. – С.31–53 (196 с.).
 24. Остапець Ю. Трансформація партійно-політичного ландшафту в країнах Вишеградської четвірки за результатами парламентських електоральних циклів 2013–2018 рр. // *Європа і політика: Матеріали науково-практичної конференції «Україна – ЄС: двосторонні відносини у контексті загострення гібридної війни, конфлікту політик пам'яті та забезпечення прав національних меншин»* (Ужгород, 3 травня 2018). – Ужгород, 2018. – С.5–18.
 25. Остапець Ю. Основні напрями дослідження електоральних процесів у зарубіжній та вітчизняній політичній науці // *Актуальні проблеми політичної науки*. – Випуск 2. – Ужгород, 2018. – С.4–60.
 26. Остапець Ю. Методологія дослідження виборчого процесу та поведінки виборців:

- дослідницькі напрями та методи аналізу // Актуальні проблеми політичної науки. – Випуск 3. – Ужгород, 2018. – С.4–42.
27. Остапець Ю. Методологія дослідження еволюції та функціонування партійних систем в суспільствах, що трансформуються // Вісник Львівського університету. – Серія філософсько-політологічні студії. – Львівський національний університет імені Івана Франка, 2011, – С. 159 – 168.
 28. Политическая наука: Выборы и электоральные исследования. М.: ИНИОН РАН, 2019. 279 с.
 29. Педерсен М. Электоральная неустойчивость в Западной Европе (1948 – 1977). *Теория партий и партийных систем: Хрестоматия*. М.: Аспект Пресс, 2008. С. 273–281.
 30. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 391 с.
 31. Романюк А., Шведа Ю., Шумельда О. Політико-правові аспекти фінансування політичних партій: світовий досвід та Україна.- Львів, 2003.
 32. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 548 с.
 33. Романюк А., Литвин В., Панчак- Бялоблоцька Н. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 462 с.
 34. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. К.: АртЕк, 2001. 224 с.
 35. Сидорчук О. Становлення громадян до партій і джерел їхнього фінансування. URL: https://dif.org.ua/uploads/pdf/1456483459_4026.pdf
 36. Спасский Е. Трансформация политических партий и их типологическая концептуализация: опыт западной партологии. *Полития*. 2008. № 2. С.103–111.
 37. Таагепера Р., Шугарт М. Описание избирательных систем. *Политические исследования*. 1997. № 3. С. 114–137.
 38. Табачник Д., Верник О. Западные избирательные системы: мифы, геополитика, права человека. Харьков: Фолио, 2009. 271 с.
 39. Теория партий и партийных систем: Учебное пособие для студентов вузов. М.: АспектПресс, 2008. 367.
 40. Туровский Р. Национализация и регионализация партийных систем: подходы к исследованию. *Полития*. 2016. №1. С.162–180.
 41. Туровский Р. Электоральное пространство России: от навязанной национализации к новой регионализации? *Полития*. 2012. №3. С.100–119.
 42. Хенкин С. М. Региональные и этнические партии в Европе. *Современная Европа*. 2007. № 1. С. 152–156.
 43. Холодковский К. Перестройка западноевропейской партийной системы. *Мировая экономика и международные отношения*. 2016. № 7. С.16–24.
 44. Чахар Р. Учредительные выборы и их значение для процесса трансформации политических систем государств Центральной Европы. *Политическая концептология*. 2015. № 1. С.231–236.
 45. Ченцова Э. Почему выборы безнадежно устарели: Давид Ван Рейбрук о «синдроме демократической усталости». URL: <https://discours.io/articles/theory/pochemu-vybory-beznadezhno-ustareli-david-van-reybruk-o-sindrome-demokraticeskoy-ustalosti>
 46. Шведа Ю. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні Львів, 2010. 462 с.
 47. Швейцер В. Партии и движения политической альтернативы современной Европы. Научно-аналитический вестник ИЕ РАН. 2018. № 3. С.43–47.
 48. Швейцер В. Региональные партии выходят на авансцену. *Современная Европа*.

2006. № 4. С. 84–93.

49. Яшлавский Э. Антииммигрантские партии Европы: фальстарт или новое дыхание. *Контуры глобальных трансформаций*. 2018. Том 11. № 3. С.230–245.
50. Уоллестайн М. Избирательные системы, партии и политическая стабильность. *Политические исследования*. 1992. № 5–6. С. 156–163.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бібліотека політолога. URL: <http://politics.ellib.org.ua/>
2. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Org/Pages/default.aspx?OrgID=0000290>
3. Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентіві України. URL: <http://www.niss.gov.ua/>
4. Соціологічна група «Рейтинг» (Rating Group Ukraine). URL: <http://ratinggroup.ua/about.html>
5. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>
6. Українські підручники онлайн : Політологія. URL: <http://pidruchniki.ws/politologiya/>
7. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>
8. Центр соціологічних і політичних досліджень та технологій "СОЦІОПОЛІС". URL: <http://sociopolis.com.ua/Sociopolis/About>

Викладач _____